

ТЕНДЕНЦІЇ ОНОВЛЕННЯ ЦІЛЕЙ І ЗМІСТУ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Редько В.Г.

Україна, м. Київ, Інститут педагогіки Національної академії
педагогічних наук України

Усвідомлення змісту європейських стандартів спрямовує діяльність учителів на переосмислення функцій іноземної мови, перегляду її місії в сучасному мобільному та глобалізованому світовому просторі. А відтак, зміна пріоритетів, яка відбулась в останнє десятиліття у світовій педагогічній галузі, детермінує аналогічні трансформації і у вітчизняній шкільній іншомовній освіті. Посилюється роль компетентнісного, комунікативного, діяльнісного, особистісно орієнтованого, культурологічного підходів до навчання іноземних мов, активно спрямовуються їх функції на забезпечення учнів достатнім рівнем іншомовного спілкування, котрий давав би їм змогу без значних зусиль розпочинати й підтримувати мовленнєву взаємодію в межах програмової тематики, користуватися адекватними мовними засобами та дотримуватися особливостей нормативної комунікативної поведінки в різноманітних соціальних умовах спілкування [1; 3]. Ці трансформації збільшують навантаження на змістовий аспект шкільної іншомовної освіти. Окрім того, тенденція на формування в учнів ключових і міжкультурної іншомовної комунікативної як предметної компетентностей мотивує певне розширення змісту навчання, олі функ до нього додаткових інформаційних (текстів для читання, олі функціональ, діалогів тощо) та методичних (вправ і завдань) матеріалів, які забезпечували б якісне оволодіння пропонованим змістом і сприяли б набуттю досвіду успішно виконувати мовні операції та мовленнєві дії для формування механізмів іншомовного спілкування.

Зазначені зміни в цілях навчання іноземних мов, зумовлені світовими тенденціями на активізацію міжнародних контактів у різних сферах життєдіяльності, спричиняють розширення обсягу навчального матеріалу. Як наслідок, об'єктивно виникла потреба в перегляді часових меж і кількості тижневих годин, які можуть бути відведені на засвоєння оновленого змісту, що давало б учням змогу на рівні базової освіти підвищувати якість володіння іноземною мовою як важливим засобом міжкультурного спілкування в сучасному мультилінгвальному та полікультурному світовому середовищі [4].

В останні десятиліття у зв'язку з появою різноманітних тенденцій розвитку педагогічної теорії та практики набув певної популярності термін «*освітнє середовище*», що зумовлено не тільки педагогічними, але й соціальними чинниками. Їх вплив на розуміння сутності цієї категорії спричинив появу різних підходів до визначення її цілей і функцій відповідно до особливостей змісту кожного навчального предмету.

Освітнє іншомовне комунікативне середовище (ОІКС) ми схильні розглядати як *спеціально змодельовану поліфункціональну систему, релевантну реальній ситуації іншомовного спілкування та максимально апроксимовану до неї, в умовах якої відбувається формування і розвиток міжкультурної особистості учня, якій має бути характерна здатність за потреби в різних ситуативно зумовлених соціальних середовищах сприяти створенню та підтриманню іншомовних контактів з представниками інших мов і культур, дотримуючись відповідної комунікативної поведінки, прийнятої в країні, мова якої вивчається* [1].

ОІКС ми визначаємо як збалансований комплекс методів, форм, видів і засобів навчання, які, за відсутності в щоденній життєдіяльності учнів постійного позаурочного іншомовного середовища, здатні в спеціально створених навчальних умовах сприяти активному оволодінню ними іншомовним спілкуванням у різних видах мовленнєвої діяльності відповідно до сфер, тем і мовного матеріалу, окреслених чинною навчальною програмою [2]. Це складне

утворення, що ґрунтується на взаємодії двох суб'єктів освітнього процесу – вчителя та учнів, діяльність яких спрямовується на досягнення цілей навчання з використанням дидактично доцільно визначених засобів і методично раціонально організованих у процесі навчання. Його можна трактувати як своєрідний освітній простір, що в процесі оволодіння предметом забезпечує цілісне засвоєння **учнями** навчального змісту, дає їм змогу проявляти та розвивати свої здібності, підвищує інтерес до вивчення предмету, умотивовує їхню іншомовну діяльність, яку вони навчаються виконувати на уроках, дає змогу засобами іноземної мови пізнавати культуру народу, що нею спілкується, а також розповідати своєму уявному іншомовному співрозмовникові про культуру своєї країни, сприяє освіті й вихованню, активізує пізнавальні інтереси, надає можливості для самовдосконалення. Водночас ОІКС дає змогу **вчителю** успішно реалізовувати прогнозовані завдання, проявляти свій професійний досвід, зокрема демонструвати власні творчі дидактичні та методичні напрацювання, що сприяють досягненню мети, передбачає методично доцільне використання методів, форм і засобів оволодіння учнями іншомовною комунікативною діяльністю, сприяє позитивному впливу на їхні навчальні дії, стимулює до активної мовленнєвої взаємодії, враховуючи їхні потенційні можливості та набутий освітній досвід.

Навчальний процес будується на підґрунті комунікативного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та культурологічного підходів, які своєю сутністю зумовлюють дидактично і методично доцільне визначення цілей та змісту навчання іноземної мови як важливого засобу міжкультурного спілкування та порозуміння в сучасному глобалізованому світовому соціумі.

Мета компетентісно орієнтованого навчання іншомовного спілкування учнів 5–9 класів полягає у спрямуванні навчального процесу на формування в учнів здатності цілісно поєднувати здобуті знання, сформовані вміння й навички, набутий навчальний досвід, світоглядні цінності, ставлення та переконання з активною творчою самостійною науково-дослідницькою

діяльністю в межах окреслених навчальною програмою орієнтирів у процесі добору й використання мовного та інформаційного матеріалу для продукування усних і письмових текстів та для ідентифікації чужомовних висловлень у процесі їх сприймання під час читання та слухання.

Завдання навчання зумовлюються метою і спрямовуються на формування таких *умінь*:

- здійснювати спілкування в усній та письмовій формах у межах сфер, тем і ситуацій, визначених модельною навчальною програмою, відповідно до поставлених завдань;

- розуміти на слух зміст автентичних текстів;

- читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту;

- адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів, розглядаючи його як засіб усвідомленого опанування іноземної мови;

- використовувати в разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів;

- критично оцінювати інформацію та доцільно використовувати її для різних комунікативних потреб;

- висловлювати свої думки, почуття та ставлення;

- ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування;

- обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб;

- ефективно користуватися навчальними стратегіями для самостійного вивчення іноземних мов.

У процесі навчання іншомовного спілкування комплексно реалізуються *освітня, виховна й розвивальна* функції не як окремі цілі уроку, а через зміст галузі та навчально-пізнавальні процеси.

Зміст навчання іноземної мови забезпечується єдністю предметного, процесуального й емоційно-ціннісного компонентів і створюється на засадах оволодіння нею в контексті міжкультурної парадигми, що передбачає навчання мови народу, який нею спілкується, та ознайомлення з його культурою. Такий підхід зумовлює формування готовності до міжкультурної комунікації в межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених модельною навчальною програмою. Після закінчення *адаптаційного циклу (5–6 класи)* учні ЗЗСО, які вивчають першу іноземну мову, досягають рівня А2, а після отримання базової освіти (на кінець 9 класу) – В1, які характеризують результати навчальних досягнень у кожному виді мовленнєвої діяльності та узгоджуються із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти.

Список літератури:

1. Навчання іноземних мов у гімназії. Збірник методичних матеріалів для вчителів іноземних мов. За заг. ред. Редько В.Г. – «Лібра Терра», 2023 р. 92 с.
2. Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти. Автори: Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О. Я., Коропецька І. Б., Якоб О. М., Самойлюкевич І. В., Добра О. М., Кіор Т.М. Рекомендовано МОН України: наказ від 12.07.2021 р. № 795.
URL:
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Inozemni.movy.5-9-kl/Inoz.mov.5-9-kl.Redko.ta.in.14.07.pdf>
3. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 22 May 2018 on Key Competences for Lifelong Learning. Official Journal of the European Union. 4.6. 2018.
4. Common european framework of reference for languages: learning, teaching, assessment. Companion volume. (2020). Strasbourg.